

İNSANIN RUH HALİ VE TEHLİKELİ İSTEKLER

Eûzubillahimineşşeytânirracîm.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-hamdülillahi rabbilâlemin ve'l-âkibetü li'l-müttekîn. Vessalâtü vesselâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn.

İ'lemû eyyühe'l-ihvân enne efdale'l-kitâbi kitâbullah ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şerra'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesin bid'ah ve külle bid'atin dalâleh ve külle dalâletin fi'n-nâri. Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kâl.

«الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَالطُّلُقَاءُ مِنْ قُرَيْشٍ، وَالْعَتَقَاءُ مِنْ ثَقِيفٍ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. ط، حم، ع، حب، طب، ك، ض، عَن جَرِيرٍ؛ ط، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ.»

[*el-Muhâcirune ve'l-ensâru ba'duhüm evliyâü ba'din fi'd-dünyâ ve'l-âhirati ve't-tulekâü min kurayşin ve'l-utekâü min sakîfin ba'duhüm evliyâü ba'di fi'd-dünyâ ve'l-âhirati.*

“Muhacirler ve ensar dünya ve âhiret birbirlerinin dostlarıdır.”]

Ve't-tulekâü min kurayşin. “Gayet güzel görüş, konuşma imkanı Kureyş'e verilmiş.”

Kureyş kabilesi gayet güzel, kibar ve edip bir şekilde konuşuyor. Fesahat, belagat onlara tînet itibari ile verilmiştir.

Eski İstanbullular, cahilleri bile çok güzel konuşurlar. Okumamıştır ama veraset tarikiyle anasından, babasından, komşusundan intikal etmek suretiyle kelimeleri ezberlemiş bellemiş, güzel konuşma yolunu bulmuştur.

“Onun için bu tulakâ, fusahâ Kureyş'e aittir.” buyrulmuş.

Ve'l-utekâü min sakîfin. “Bu *utekâ* da Sakif denilen kavme [aittir].”

Bu *utekâ*, Mekke fetholunduğu vakitte tabi birtakım insanlar esir oldular. Bu esirler ama bilahare serbest bırakıldılar.

Serbest bırakılanlar bunlar Sakif kabilesinden olduklarından dolayı;

a. Dünya Ve Ahiret Birbirlerinin Dostlarıdır

Ve'l-utekâü min sakîfin ba'duhüm evliyâü ba'di fi'd-dünyâ ve'l-âhirati. "Bunlar da dünya ve âhiret birbirlerinin dostlarıdır- lar."

Ama bizim dostluk gibi değil ha. Bizim dostluklar ya paraya dayanır ya bir kuvvete dayanır. Yardım etme münasebetiyle o oradan dost olmuştur ama maksat dünyadır. Bu öyle değil, dünya ve âhirette birbirlerinin dostlarıdır.

Bunların ravileri de Ebû Dâvud et-Tayalisi, Ahmed b. Hanbel, Ebû Yâlâ, İbn Hibban, Taberanî *Kebîr*, Hâkim, Ziyâ el-Makdisî Cerîr *radıyallahu anh'*ten; Taberanî *Kebîr*, İbn Mes'ûd *radıyallahu anh'*ten.

«الْمُهْلِكَاتُ ثَلَاثٌ: إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ، وَشُحٌّ مُطَاعٌ، وَهَوَى مُتَّبَعٌ. بَنُ، وَالْعَسْكَرِيُّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.»

el-Mühlikâtü selâsün i'câbü'l-mer'i binefsihi ve şühhun mutâun ve heven müttebeun.

Şimdi bu ise mühlikât, tehlikeler. Şimdi biz tehlikeyi sorarsanız, “Tehlikeler nelerdir?” desek, herkes bir şey der.

Fakat Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* bak tehlike nedir diyor.

b. Üç Şeydedir Tehlike

el-Mühlikâtü selâsün. “Üç şeydedir tehlike.”

Tehlike, insanı felakete sürükleyen şey üç şeydir.

l'câbü'l-mer'i bi-nefsihi. “En büyük tehlike insanın kendini beğenmesidir.”

En büyük tehlike gerek ilim cihetinden tefavvuk etmiş üstün bir adam olmuş, gerek sanatçı cihetinden tefavvuk etmiş, gerek servet cihetinden tefavvuk etmiş emsali olmayan bir adam. Çok zengin, çok bilgin, çok güzel bir adam. Ha bunlar insana bir ucup denilen, kendini beğenme, herhangi bir cihetten kendini beğenme [getirir]. Bazı fakir de de olur, garip de de olur, derviş de de olur kimde olursa olur.

Ha en büyük tehlike, *l'câbü'l-mer'i bi-nefsihi.* “Kendi nefsinin beğenmesi.”

Halbuki haddizatında düşünürsek, şöyle kendimizi bir yoklarsak en zayıf ve en âciz bir

mahlukuz. Yani sinekten de âciz karıncadan da âciz bir mahlukuz. Şu kadar. Kendimizde bir güç var işte gökte de uçuyoruz aya da gidiyoruz ama acz itibarı ile çok aciz bir mahlukuz. Ne tarafa sürüklenirsek o tarafa gitmek mecburiyetinde kalan bir zuafâ tabakasıyız. Binâenaleyh insanın kendisini beğenmesi kadar tehlikeli korkunç bir şey yoktur.

Neden beğeniyorsun kendini?

Kendinde olan varlıkların hepsi senin malın mıdır?

Bunları sana hep Allah vermiştir.

Bir dükkân var bir mağaza var, içerisinde çok eşya var mal var. Sen de oraya aylıkçı olarak girmişsin. Bu aylıkçı olarak girdiğin halde çok da para kazanıyorsun akşama kadar.

Ama sana ne?

Sen aylığına alacaksın akşam. Aydan aya yahut haftalığını alacaksın yahut gündeliğini alacaksın. Sahibi kimse onundur. Binâenaleyh bu bizdeki kuvvetin, kudretin, varlığın, becerilerin bütün sahibi Allah'tır. Gökçe de uçsak Allah veriyor onu. Yerin altında da gitsek, denizin altında da gitsek o iktidarı veren, o

kuvveti veren hep Allah'tır. Onu kendine mal ettin miydi yandın.

“Bu Allah'ımın lütfu bana vermiş, işte oluyor.” dersen ne âlâ. Yoksa “Bu benim bilgimle, becerikliğimle oluyor.” dersen yanar gider insan.

Onun için burada söyle demiş;

Ru'yetü nefsihî kâmilin. “Kendini kamil görüyor, olgun görüyor evliyayım diyor, oldum diyor, artık kutbuzzamanım.” diyor, kendini böyle görüyor.

Me'a nisyâni uyûbihî.

İnsan doğduğu günden yahut buluğa erdiği günden son gününe kadar hep günahsız mı geçer ömrü dersin?

Mutlaka insanın gençliğinde, çocukluğunda, cahilliğinde birtakım fenalıklar yapmıştır, günahlar işlemiştir. Bunların hepsini unutmuştur da bugün tabi artık elinden bir şey gelmiyor. Eh bugün de ibadet taatle meşgul, ondan kendini beğeniyor, “Benden daha iyisini mi var? diyor.

Me'a nisyâni uyûbihî. “Büyük günahlarını, kusurlarını unutuyor.”

Bu ucbun afatındandır ki, *ennehû yahci-bu ani't-tevfiki.*

Bizim çocukluğumuzda okuduğumuz bir yerde caminin şeysin de *el-ucbu hicâ'üt-tevfîk* diye bir levha vardı yazılı. O kafamızda kalmış.

Yani insanın kendini beğenmesi Cenâb-ı Hak'tan gelecek feyzi ilahiyeye manidir. Yani cereyan gelmez lambaya. Cereyan lambaya gelmeyince nasıl kuru kalıbı kalır, insan da kuru kalıptan ibaret kalır işte. Çünkü cereyan gelmedikçe hiçbir hareket olmaz sen de. Bütün hareketlerin nefsanidir.

Onun için nefsini beğenmek tevfiyat-ı ilahiyenin gelmesine mâni olan en büyük âmildir.

*Ve lâ şey'e esrau minhu ile'l-helâki.*¹
“En süratle helaka vesile olan ucun kendisiymiş.”

Ucub yani insanın kendisini beğenmesi.

Onun için İsa *aleyhisselam* demiş ki;

Yâ ma'şera'l-havariyyîn.

Onun da talebeleri vardı ya, onlara havârî diyorlardı. O havârîlere hitap ederek diyor ki İsa *aleyhisselam*;

¹ Lavamî, II/681.

Kem min siracin kad etfe'athu'r-rîh. "Bilir misiniz ne kadar aydınlıklar vardır ki rüzgar onları söndürmüştür?"

Tabi eski zamanda böyle bizim lambalarımız gibi muntazam lambalar yok. Fenerler de mumlarla filan. Rüzgar geldi miydi her taraftan girer içeriye onu söndürürdü. Biliyorsunuz hepiniz.

Binâenaleyh bilirsiniz ki çok ışıklar vardır, aydınlıklar vardır ki onlara hep rüzgar söndürmüştür, sönmüştür. Arkası;

[*Ve kem min âbidin kad efsedehü'l-ucub.*] "Binâenaleyh çok abidler vardır ki çok abitler vardır ki ucub onların ibadetini ifsat etmiştir."

Gece kalkar sabaha kadar ibadet eder, gündüzleri oruçlar tutar, tesbihler çeker, okur filan eder;

"Oo daha benden iyisi mi var? der. Daha ne olacak, işte gece kılıyorum namaz, gündüzleri de böyle ibadet ediyorum. Hayr u hasenatım da ona göre. Eh benden daha iyisi kim olabilir? Cennete en önce girecek benim." diyerekten de kurulmaya başlar.

İşte bu sirkenin balı ifsat ettiği gibi bütün amelleri ifsad eder, rüzgarın ışıkları söndürdüğü gibi söndürür.

Birisi bu.

İkincisi;

Ve şühhun mutâun. “Helak üç şey. Biri kendini beğenmek, ikincisi de sıkılık.”

Sıkılık, bahillik. Lazım olan yere [vermemek.]

Evvela faraiz olan zekât farzdır o. İkincisi sünnettir ki, farzını yapmışsın. Nasıl ki namazdan evvel sünnet kılıyoruz, arkadan farz kılıyoruz Verilen hayırların bir kısmı zekâta sayılmaz, hayırdır o. Zekât hesapla verilir. O hesabın haricinde insanın yaptığı hayırlar vardır ki onlara sünnet derler. Bir takımını da vardır ki müstehaptır. O da ayrıca bir şeydir. Mürüvvet diyorlar. Verir, hesap kitap bilmez. Fakat bu ne farzını yapıyor, namazı kılmadığı gibi bu zekâtı da vermiyor, ne de sünnet olan diğer hayırlarını yapmıyor, bana ne diyor.

İşte ikinci helak buradadır, diyor.

Çünkü cemiyetlerin idame ve ikamesi, cemiyetlerin yaşaması bu vergiye bağlıdır. Bu vergiler dolayısıyla cemiyetler ayakta durabilir ve ilerler, genişler. E bunları yapamazsak,

o cemiyet dođan çocuđun büyümediđi gibi öyle olduğu yerde körelir kalır.

İnsan kendisine pekala birçok yerlerde birçok fuzuli harcamalar yapıyor. Ve bunları hesap etmiyor da başka bir hayırları yapacağı vakitte uzun uzun ince ince hesaplar yapıyor. Ki bu *şuhhun mutâun* içine girer ki helakin birisi de bu oluyor.

Üçüncüsü;

Ve heven mttebe'un.

Bu çok önemli.

Heven mttebâ. "Arzusuna göre hareket etmek."

Kendi arzusuna göre hareket ediyor ve arzusuna uyuyor. Bu arzusunun İslâm'a muvafık olup olmadığını hesaba katmıyor. Bu benim hareketim İslâm'a muvafık mıdır, uygun mudur değil midir, burayı hesap etmiyor.

Mesela bugünkü gibi. Sahiller istediği gibi serbest yaşamanın en güzel hayatı. Kimse bir şey demez. Fakat sor bakalım bir kere bu İslâm'a uygun mudur bu hareket? Dođru mudur bu hareket? de. Ona için kanaat ediyorsa ne mutlu sana. Kanaat etmiyorsa o gibi yerlerden uzak kalmak [lazımdır].

Yalnız o değil de her şey de böyle. Her şeyde; evinde, yiyeceğinde, içeceğinde, giyeceğinde, konuşacağında, gittiğin yerde, oturduğun yerde, her yerdeki hareketini ölçmeye mecburuz. Ölçemedik miydi ölçüsüz olan hareketler nasıl yanlışa, bu hareketimiz de yanlıştır. Binâenaleyh istediğine uymak [olmaz.] Çünkü İslamiyet istediğine uyumakla yaşamaz. İslamiyet ancak Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünen-i seniyesine, Cenâb-ı Hakk'ın da emirlerine uymak suretiyle yaşar. Bu ikisi yok mu orada da İslamiyet yok demektir.

Bak iyi dinleyin bunu!

«الْمَوَازِينُ بِيَدِ اللَّهِ، يَرْفَعُ قَوْمًا وَيَضَعُ قَوْمًا؛ وَقَلْبُ
ابْنِ آدَمَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ، إِذَا شَاءَ
أَزَاغَهُ، وَإِذَا شَاءَ أَقَامَهُ. ابْنُ جَرِيرٍ، وَالِدَيْمِيُّ، عَنْ
سَمْرَةَ بِنِ فَاتِكٍ»

el-Mevâzînü bi-yedillâhi yerfeu kavmen ve yedau kavmen ve kalbü'bni âdeme beyne isbeayni min esâbii'r-rahmâni izâ şâe ezâğahu ve izâ şâe ekâmehu.

Takdîr-i Hüda vardır, Allah'ın takdiri.

“Bu Allah'ın takdiri Cenâb-ı Hakk'ın yed-i kudretindedir.”

Vaktiyle bunu takdir etmiştir nasıl ettiyse.

“Bir kavmi yükseltir bir kavmi yerin dibine batırır.”

Kimse karışamaz işine. Niçin bunu batırдың niçin bunu çıkardın demeye kimsenin hakkı yoktur.

Bu kavimler de böyle olduğu gibi insanlarda bir kalp var ya, bu et değil ama. Kalp denildiği vakitte bu bizim makine, içerideki makinemiz değil. Bu makineye de tasarrufu olan bir varlık var. O varlığın adına kalp diyorlar.

“O kalp.” *Beyne isbeayni min esâbii'r-rahmâni.* “Cenâb-ı Hakk'ın iki parmağı arasında.”

İki parmağı demek, iki tecellisi arasındadır. Birisi celal birisi de cemal. İki tasarrufunun arasındadır. İsteddiği zaman da celali ile bakar istediği zamanda da cemali ile bakar. Celali ile baktığı vakitte harap olur insanlar. Cemali ile baktığı vakitte de rahatlıklara kavuşur insanlar.

Binâenaleyh herkesin de yani kendi iradesi Allah'ın elindedir. Senin iraden Allahu Teâlâ'nın iradesine bağlıdır. Binâenaleyh sen kendi kendine bunları ben yapıyorum dersin çok büyük hata edersin. Çünkü cereyan depodan gelmedikçe bu lamba yanmaz. Bu cereyan depodan gelmeyince yanmadığı gibi kalbe de Allah'tan varidat gelmedikçe o kalbin sahibi de insandan başka her şeye benzer o.

c. Ölümün Gelmesi Fanimettir

«الْمَوْتُ غَنِيمَةٌ، وَالْمَعْصِيَةُ مُصِيبَةٌ، وَالْفَقْرُ رَاحَةٌ،

وَالْغِنَى عُقُوبَةٌ، وَالْعَقْلُ هَدِيَّةٌ مِنَ اللَّهِ، وَالْجَهْلُ

ضَلَالَةٌ، وَالظُّلْمُ نَدَامَةٌ، وَالطَّاعَةُ قُرَّةُ الْعَيْنِ، وَالْبُكَاءُ

مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ النَّجَاةُ مِنَ النَّارِ، وَالصَّحِكُ هَلَاكُ

الْبَدَنِ، وَالتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ. هَبْ

وَضَعَّفَهُ، وَالدَّيْلَمِيُّ، عَنْ عَائِشَةَ.»

*el-Mevtü ğanîmetün ve'l-ma'siyetü
musîbetün ve'l-fakru râhatün ve'l-ġinâ
ukûbetün ve'l-aklü hediyyetün minallâhi
ve'l-cehlü dalâletün ve'z-zulmü nedâmetün
ve't-tâatü kurratü'l-ayni ve'l-bekâü min haş-*

yetillâhi en-necâtü mine'n-nâri ve'd-dahikü helâkü'l-bedeni ve't-tâibü mine'z-zenbi kemmen lâ zenbe lehû.

Şu ölüm var ya, hepimizin başına gelecek.

Allah cümlemize hayırlısıyla ihsan buyursun. Günahlarımızı affetsin ve hüsn ü hatimeler nasib-i müyesser buyursun.

“Bunun [yani ölümün] gelmesi ganimettir.”

Çünkü burada 100 [sene] de yaşasan, 200 [sene] de yaşasan *lâ râhate fi'd-dünyâ*. Dünyada rahat olmadığı gibi günahtan da kendini kurtarmanın imkânı yoktur. Böyle bir yer.

Binâenaleyh mâsiyet, içte ve dışta hatalar, kusurlar, günahlar...

Bazen bakarsın ki ben hiç günah işlemeden birisiyim. Günahlar mâlum, bunu yapmıyorum, bunu yapmıyorum, bunu da yapmıyorum. Ama içerisinde bazı kuruntular vardır ki, onlar da masiyetten ibarettir. O kuruntuları da Allah istemez. Çünkü gönül âlemi Allahu Teâlâ'nın zikri ile meşgul olması lazımdır. Onu yapamıyor, boş şeylerle vaktini kaybediyor, öldürüyor. Bu da ayrıca bir masiyettir. Bu da bir musibettir. Masiyet aynı zamanda

musibettir. Musibetlerin tabii çeşidi oluyor. Çeşidi oluyor, bazısı insanları yataklara düşürür, doktorların ellerinde inletir, hastane köşelerinde inletir. İşte bazen sakatlıklar olur, şöyle olur böyle olur, bunların hepsi musibettir

En büyük musibet gafletle vaktini geçirmektir. Musibetin en büyüğü gafletle vaktini kaybetmektir.

Bugün *Hilal Mecmuası*'nı yollamışlar da, şöyle bir bakın vereyim dedim başına. Baştan Âl-i İmrân'ın tercümesine gitmiş. Bunu yaparken izahat de vermiş. Bir ömür var ya diyor. Ömür var, fakat bu ömrü diyor acaba nereye harcayalım? Dünyaya mı harcayalım yoksa ölümden sonraki âhiret için mi harcayalım? diye bir soru de koymuş oraya.

Şimdi bir ömür var fakat bu ömrü nasıl yapacağız? Önümüzde dünyanın 1001 çeşit zorlukları, ihtiyaçları karşımızda. Bunları hep yenmek mecburiyetindeyiz.

E ömrü burada bununla mı kaybedelim?

Bunları yeneceğiz diye uğraşırken uğraşırken bir gün Azrail *aleyhisselam* gelir, "Yeter artık, haydi der gideceğiz." der.

Ne oldu?

Hepsi muattal kaldı.

Binâenaleyh bu ömrü öldükten sonraki âhîret gününe harcamak için insan müteyakkız olmalı. Onun için gününü dörde bölmek mecburiyetinde insan. Gününü dörde bölmek mecburiyetinde, bir kısmını dünyasına harcayacak, bir kısmını âhîret işlerine harcayacak, bir kısmını ibadetini harcayacak, bir kısmını da istirahatine harcayacak. Bunları yapmaz da sırf dünyasıyla vaktini geçirirse elbette büyük zararlara düşmüş olur.

Onun için masiyet musibettir, masiyetin en fenası da insanın gafletidir. Allah'tan uzak oluşu, ibâdât u tâatten de mahrum oluşudur. En büyük, en büyük musibet!

Ve'l-fakru râhatün fi'd-dünyâ ve'l-ğînâ ukûbetün.

Fakirlik *râhatün fi'd-dünyâ* demiş.

Buna ne diyeceksiniz, inanmamazlık olmaz da?

Ve'l-fakru râhatün diyor, biz de hep zenginlikte arıyoruz rahatı.

Efendimiz demiş ki;

“Rahat fakirliktedir.”

Biz diyor ki;

“Hayır, zenginliktedir o.”

Çünkü zengin olursak apartmanımız olacak, gelirlerimiz olacak, uşaklarımız hizmetkarlarımız olacak. Kapımızda arabacımız olacak, emrimize âmâde olacak.

E bununla fakirlik bir olur mu ya şimdi, ne diyeceksiniz bu işe?

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurmuş ki;

Ve'l-fakru râhatün fi'd-dünyâ.

Niçin?

Li-firâğı kalbihi. "Kalbi müsterih, Allah'a zikre vakit buluyor, ibâdât ü tâate vakit buluyor."

Böyle her fakir değil ama. Bu Allah'a muhtaç olan bir fakir. Yoksa öteki dünyasını da bilmeyen âhiretini de bilmeyen fakirler, onlar ayrı. Onların hesabı yok.

Bu böyle bir fakir. Çünkü Cenâb-ı Peygamber de varlıkların hiçbirisine iltifat etmedi. Fakirlik aynı zamanda çok zordur.

كاد الفقر أن يكون كفرا.

Kâde'l-fakru en yekûne küfran.

"Fakirlik insanı küfre sevk edebilir, küfre kadar götürebilen bir derttir."

“Ateşten gömlektir.” demişler, “Demirden leblebidir.” demişler. Herkes tahammül edip yapamaz. Fakat aynı zamanda da çok rahatlığı vardır. Çünkü âhirette hesabı yok. Âhirette uzun boylu hesabı yoktur.

Ve'l-ğınâ ukûbetün. “Zenginlik de ukubettir.” demiş.

Canım bu kadar rahatlığın içerisinde nasıl ukubet olur zenginlik?

Ha, *fi'l-âhirati* diyor.

Fi'l-âhirati.

Niçin?

Hesabı büyük.

Kazancı kazanırken nasıl kazandın, nasıl harcadın hepsinin hesabı ayrı ayrı. Bu dört sorgudan kendisini cevap veremedikçe kurtaramayacak insan. Olduğu yerde saplanıp kalacak. Dört şeyin sorgusunun cevabını verecek ondan sonra oradan kendisine izin verilecek. Bunlardan birisi de;

“Bu parayı nereden kazandın, nereye harcadın?”

“Ömrünü nasıl harcadın?”

Bunların hesabı kolay bir şey değildir tabi.

Ve'l-aklü hediyyetün minallâhi.

Bir aklımız var ya, hepimiz de.

Şimdi bazı dinsiz mi diyeceksiniz imansız mı diyeceksiniz, ne dersiniz deyin. Diyorlar ki;

Allah'ı görüyor musun sen?

Yoo...

E görmediğine niye inanıyorsun?

Birisi bir köye gitmiş de;

“Şu camiyi görüyor musunuz?” demiş.

“Görüyoruz.” demişler.

E demek var?

“E Allah'ı görüyor musunuz?” demiş.

Şaşırılmış köylü, ne bilecek, âciz kalmış.

Ama bir ihtiyar çıkmış demiş;

“Efendi, dur dur, ben onu sana söyleyeceğim.” demiş.

“Senin aklın var mı?” demiş.

Var ya!..

“Nerende göster bakayım, ben görmüyorum ki senin aklını?” demiş.

Göster senin aklın nerede, göreyim ben?

İşte yaptığım işlerden belli canım. Akıllıca iş yapıyorsam akıllıyım, akıllıca iş yapamıyorsam akılsızım demektir.

“E senin aklın senin yaptığın işten belli de bu varlıkların sahibi olan Allah bu kadar kainatı gözün görmüyor mu senin?” demiş.

Kör müsün sen, şu varlıklara bak bakalım bir?

Ben sana desem ki;

Şu cami kendisinden olmuştur. Evvel de bir rüzgarlar olmuş, fırtınalar gelmiş, seller gelmiş. Buraya çamurlar yığılmış, işte rüzgarlar gelmiş delik delmiş, içerisini de insanlar boşaltıvermiş, olmuş bir cami.

Yahut buna benzer bir şeyler dese insan inanır kimseyi bulabilir misiniz?

Ufacık bir cami işte. Bir ev, üstünde oturduğunuz bir halı. Bunu desek ki işte koyunların üstünden yünler kırılmıştır, gelmiştir, böyle bitişmiş de olmuş.

İnanan olur mu canım?

Başımızdaki takkeye bile inanmaz kimse ki bu böyledir! Ya bu kadar varlık var kâinata, yerinde göğünde hesabı yok.

Bunların hiç sahibi olmasın olur mu canım?

Olur mu?

Kim ne derse desin, Allah'ın verdiği bu akılla insan anlar ki bu varlıkların bir sahibi

var yahu. Bu hesapsız olmaz o iş. Bak şu aydaki gündeki hesaba bak. Saniye şaşmadan senelerden beri böyle vazifelerine devam edip geliyorlar.

Bunların kendi elinde ne var ki?

Bunları sevk eden bir kudret var. Sen ona tabiat kanunu filan deyip aldatma kendini. Allah'ın kanunudur bu.

d. Bu Akıl Allahu Teâlâ'dan Kullarına Bir Hediyedir

Onun için;

Ve'l-aklû hediyetün minallâhi. “Bu akıl Allahu Teâlâ'dan kullarına bir hediyedir.”

İhsan-ı ilahi! O olmasa hepimiz tımarhanelik oluruz işte. Hiçbir işe yaramayız; birbirimizi boğarız, birbirimizi yeriz. Bütün bu fenalıklar da bu aklın olmayışından ileri geliyor.

Bu akıl sen zannetme ki [bir tanedir.] *Akl-ı maaş ak-lı mead* diye ikiye ayırmışlar onu. Mesela göğе gitmek, tayyare yapmak, balon yapmak, otomobil yapmak, vapur yapmak, tank yapmak... bunlar dünyaya ait akıldır. Bu akıl akıldır ama sinek de de var bu akıl. O hiç göremediğimiz mikrop da da var bu akıl. Görmüyor musun, derhal neslini ço-

ğaltmak için girdiği yerde faaliyete başlıyor. Her mahlukun kendisine göre bu dünyaya ait bir akıldır. Cenâb-ı Hak onu yaşamamız için herkese vermiş. Her yarattığına vermiş yani. Rabbü'l-âlemîn'dir çünkü. Her yarattığına onu vermiş ki, dünyada nasıl yaşayacağım, nasıl idame-i hayat edeceğim o bilgi tabiat itibarıyla insanlara verilmiştir. Bunun kıymeti yok. Asıl akıl âhireti ve Allah'ı bilebilmek ve bulabilmek içindir.

Onun içindir ki Âdem *aleyhisselam* yarattığı vakitte sormuş Cenâb-ı Hak;

“Aklı mı vereyim sana imanı mı vereyim?” demiş.

Âdem *aleyhisselam* düşünmüş düşünmüş, aklı ver yâ Rabbi!

Bak şimdi imanla aklı soruyor, hangisini istersin diyor, Âdem *aleyhisselam* diyor ki, “Aklı ver yâ Rabbi!”

Aklı deyince, iman akla takılmış, o neredeyse ben de oradayım demiş. Akıl neredeyse ben de oradayım demiş. İman akılla beraberdir, akıl yoksa iman da yoktur.

Ve'l-cehlü dalâletün. “Akıl imanla beraber olmakla beraber cehil de dalâlettir.”

Cehil nedir?

Allah'ı bilmemek. Cahillik Allah'ı bilmemek. Bu varlığa bakıyorsun, bu saltanatın sahibine Allah diyemiyorsun, *lâ ilâhe illallah* diyemiyorsun. İşte bu cahilliktir.

Görüyorsun bakıyorsun, nâmütenahî.

Şöyle bir yaprak gösterdiler bize, 25.000 tane delik varmış yaprağın içerisinde, şu kardarcık yaprağın içinde. Aklım ermedi ama nebatçılar söylüyor.

E kimin kudreti bu?

Allahu Teâlâ'nın kudreti.

Onun için cehalet dalâletten ibarettir.

Ama gökte uçuyor?

Nerede uçarsa uçsun, sinekler de uçuyor.

Sinekler de uçuyor gökte, sineğin şimdi efdal olması mı lazım?

Ve'z-zulmü nedâmetün.

Her nerede olursa olsun zulüm, eziyet, işkence, hakka tecavüz, insanların hakkına tecavüz.

"Bu hakka tecavüzler, hukuka tecavüzler zulümden ibarettir ki netice itibariyle nedamettir, pişmanlıktır, felakettir." *Ve't-tâatü kurratü'l-ayni.* "Tâat ise, ibadet, tâat, namaz, hayr u hasenat, doğruluk, istikâmet

bunlar da gözümün bebeğidir.” buymuş *sal-lallahu aleyhi ve sellem*.

Ve'l-bekâü min haşyetillâhi. “Allah korkusundan [ağlamak.]”

Bakıyor yaptığı işlere, ooo hep uygunsuz. Bir türlü insanlık merhalelerine geçememiş. Ne olacak, yaş kemale geldi diyor, hâlâ böyle hayvan gibi yaşayacak mıyım ben diyor. İçine bir sızı geliyor başlıyor ağlamaya. Havf-ı ilahi, haşyet-i ilahi kendisini istila ediyor, ağlıyor artık.

“İşte bu ağlamalar.” *en-Necâtü mine'n-nâri*. “Cehennemden kurtulmaya sebebi bu olacak.”

Bak ne kadar güzel diyor! Cehennemin ateşini hiçbir şey söndüremez. Dünyanın denizlerini de oraya sevk etseniz cehennemin ateşini söndüremezsiniz. Onun ateşini söndürecek mü'minlerin gözlerinden akan gözyaşısıdır.

Bak ne kadar şey!

Onun için mümkün mertebe insan ağlamaya alışmalıdır. Ağlayamasan da ağlar gibi olmalıdır insan. Bazı insanlar ağlar gibi öyle yapar da, adam şu adam, ne gösterişçi adam bak. İçinden gelmediği halde yalancılıktan ağ-

lıyor. Sen de ağla yalancıktan zararı yok. O yalancıktan ağlarken sahiden de ağlarsın sonra artık.

e. Gülmek Bedenin Felaketidir

Ve'd-dahikü helâkü'l-bedeni. ["Gülmek bedenin felaketidir."]

E ağlayamıyor ama gülmesini biliyor. İki de bir hahahaha diyor gülüyor.

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* ömrü hayatında hiç gülmemiştir. Tebessüm buyurmuşlardır, tebessüm. Hoşuna giden bir şeye tebessüm ediyor. Fakat gülmeye böyle haha diyerekten gülmeye insana da yakışmaz, müslümana da hiç yakışmaz.

"Bu gülme *helâkü'l-bedeni*, bedenin de helâkidir."

Oraya aklım ermez nasıl helâk oluyor beden. İnsan diyorlar ki serbest oluyor, gülüyor, şen adam yani. Şen adam, gülüşü çok. Şen olunca hayatı da muntazam olacak, rahat olacak.

Ama *helâkü'l-bedeni* diyor Efendimiz. "O gülmeler netice itibariyle bedene helâk getirir."

Yani düşüncesiz bir adam demek.

Ve't-tâibü mine'z-zenbi ke-men lâ zenbe lehû. “Hatadan salim olmadığımız için daima tevbe-i istiğfar ederekten devam etmemiz lazımdır ki bu tevbeler devam ettiği müddetçe hiç günah işlememiş gibi olur.”

Ve't-tâibü mine'z-zenbi ke-men lâ zenbe lehû. “Günahı olmamış adamlar gibidir.”

Yine buyurulmuş ki;

«الْمَوْتُ كَفَّارَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ. حَل، هَب، خَط، كَر، عَن
أَنَسٍ؛ وَصَحَّحَهُ ابْنُ الْعَرَبِيِّ.»

el-Mevtü keffâratün li-küllü müslimin.

Ölüm demek yani *sekeratü'l-mevt.* Ölümünden evvel bir hal geliyor ya insanlara. Ölüme gidiyor artık, sekerat diyorlar onlara. Kendinden geçiyor, nefesleri değişiyor, yüzünün rengi değişiyor, gözler kayboluyor, burun eğiliyor bükülüyor. O hal geldi mi ıstıraplar da ona göre oluyor vücutta. Ha bu;

Keffâratün li-küllü müslimin. “O sıkıntı, o meşakkat, o zorluk bütün müslümanlar için kefarettir oluyor.”

Allahu Teâlâ'nın o da ayrı bir rahmeti bizlere.

Onun için buyurmuş ki;

الْمَوْتُ تُحْفَةٌ الْمُؤْمِنِ، وَالذِّرْهُمُ وَالذِّينَارُ رَبِيعُ
الْمُنَافِقِ، وَهُمَا زَادَهُ إِلَى النَّارِ. قَطُّ عَنْ جَابِرٍ.

el-Mevtü tuhfetü'l-mü'mini ve'd-dirhemü ve'd-dînâru rabîu'l-münâfiki ve hümâ zâdühu ile'n-nâri.

el-Mevtü tuhfetü'l-mü'mini. "Mü'minin en büyük hediyesi ölüm."

O geliyor, günahları da dökülerekten. Onun için sıkıntı ile ölmek makbuldür. O ansızın ölüm, sekte-i kalp diyorlar işte, ansızın ölüm makbul değildir o. Ancak şunlar için makbuldür ki adam günahsız adam, hazırlıklı adam. Vasiyetnamesini yazmış, her şeyi hazır, kimseye bir alacağı vereceği yok. Ölüm nerede gelirse gelsin hazırım diyor. Bir kelime-i şهادet borcum var diyor, onu da yapıyor. Onun için iyidir. İbrahim *aleyhisselam* da *sekeratü'l-mevtten* gitmiştir. Onun mevti de öyledir.

Binâenaleyh iyi insanlar için ölüm, sekerat-ı mevt o da ayrı bir devlettir. Etrafına sıkıntı vermez, rahatsızlık vermez, güzel güzel çekilir gider. Ama bir de ızdıraplar vardır ki çok acıdır; aylarca yatar, senelerce yatan-

lar vardır. Etrafındakiler bıkmıştır artık, ölse de kurtulsak derler. O da Allah'ın, o da ayrı bir âfet.

Ve'd-dirhemü ve'd-dînâru rabîu'l-münâfiki. “Dinar u dirhem yani para münafıkların bayramı de, yazı de, istedikleri şeydir.”

Rabî, ilk ayların böyle ilkbahar mevsiminde ne kadar hani güzellikler, ağaçlar açar, yeşillikler olur. İlkbaharın kendisine göre bir güzelliği vardır, kokulu çiçekler açarlar filan.

“Münafık için de para böyledir. Para böyledir ama.” *Ve hümâ zâdühu ile'n-nâri.* “O paralar onu cehenneme sürükler.”

Niçin?

Hayra veremez bir, şerlere harcar iki, kötü günahlara harcar üç. Günahları kazanır onunla, çalım satar onunla, her şey yapar onunla. O da bilahare onu cehenneme sürükler.

Binâenaleyh paranın suçu kabahati yok tabi. Para bir madenden yahut kağıttan bir şey. Onu kullanan da iş. Onu hayra harcarsan hayırları kazanırsın şerre harcarsan şerleri kazanırsın.

Onun için münafıkı koydu. Münafıkın imanı yalancıktan iman. Yalancı imanı olan kimseleri o paraları kendisini cehenneme sürükler farkına da varmaz. Mü'min için öyle değildir, mü'minin parası devleti, saadetidir. Onunla hayırlar kazanır birçok sevaplar kazanır, onlarla cenneti de kazanır.

Onun için cennete girerken dört kişi gelmişler: Şehit gelmiş, gazi gelmiş, alim gelmiş, bir de zengin, cömert gelmiş.

Demişler ki;

“Ben şehidim.” demiş öteki, “Durun ben gireceğim önce.” demiş.

Öteki gazi;

“Ben gireceğim.” demiş.

Alim demiş;

“Ben gireceğim.”

Yok.

Cömert demiş;

“Ben gireceğim.” demiş.

Oradan bir melek gelmiş;

“Nedir davanız? demiş.

“İşte ben Allah yolunda canımı verdim yahu. Benden daha iyisi mi olacak? Binâenaleyh hak benim, cennete önce ben gireceğim.” demiş.

“Peki!” demiş, “Sen bunun cennete gireceğini nereden öğrendin?” demiş.

Hocalar söyledi yahu?

“E demiş, hocanın önüne geçme, dur. Geriye çekil!” demiş.

Hoca efendiye demiş ki;

Ne istiyorsun?

“E işte bu kadar ilim tahsil ettim. Benim hakkım cennete girmek. Bak bu kadar insanların hayırına vesile oldum.” demiş.

“Sen ilmi ne ile kazandın?” demiş.

“Cömertlerin hayırları ile kazandım.”
Demiş.

“Öyleyse onlara da sen tecavüz etme. Mademki o cömertlerin sayesinde sen bu ilmi öğrendin. Binâenaleyh sen de onların önüne geçme.” demiş.

Cömert kazanmış hakkı.

Onun için para, cömertlik sayesinde imanlıları cennete girmeye vesile olur.

Bir hikayedir ama yerindedir.

Münafık için de imansızlığı dolayısıyla cehenneme girmesine vesile olur.

Buna iyi dikkat edin!

«الْمَيِّتُ يَعَذَّبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ. حم، خ، م، ن،

ه عَنْ عُمَرَ، حم، ع، وَالرُّوْيَانِيُّ، ض، عَنْ سَمْرَةَ.»

el-Meyyitü yuazzebü fî kabrihi bi-mâ nîha aleyhi.

Şimdi ölüm hepimize gelecek. Evdeki çoluk çocuklarımız, ailelerimiz bağırmaya başlayacaklar; “Ah babacağızım, vah anacağızım, vah dedecağızım!” bağıryorlar, feryad u figan ediyorlar, üstlerini başlarını yırtıyorlar.

Bu bazı böyle çirkin hadiseler görülegelmektedir. Yani bunlar insanların cahilliği dolayısıyla bu feryad u figan bir vazife sayıyor. Ağlamazsa, böyle feryad u figan etmezse, “Ne katı kalpli adammış bak! Anası babası öldü de hiçbir kere bağırip çağırmadı bile!” demesinler diyerekten çeşitli böyle üstlerini başlarını yırtmak suretiyle feryad u figan ederler.

“Bu meyyitin azab omasına vesile olur.”

Çünkü meyyit vazifesini yapmamıştır. Meyyit sağlığında iken çoluk çocuğuna diyecek ki, her ara sıra böyle sırası geldikçe;

“Evladım ölüm haktır, Allah'ın emridir. İcabında siz gidersiniz ben kalırım, ben gide-

rim siz kalırsınız. Binâenaleyh bizim arkamızdan feryad u figan sakın etmeyeceksiniz ha! Elinizden gelirse okuyunuz ruhumuza, hayırlar yapınız ruhumuza bizi memnun edersiniz. Yok feryad u figan ederseniz hakkımızı helal etmeyiz size!” diye onları bir de korkutacaktır. Bu vazifeyi yapmazsan öldükten sonra bunlar da bağıırır çağırırlarsa bunun cezası olarak o ölüye ceza yapılır. Onunla cezalanacak.

Onun için daima bu gibi nasihatleri hem vasiyetnameye yazmalı hem de sırası geldikçe gerek sofralarda, gerek muhabbetlerde ara sıra bunları böyle lisanen tekrar etmelidir.

Bakınız bunu daha bir açık söylüyor.

«الْمَيِّتُ يُعَذِّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ إِذَا قَالُوا: وَآعْضُدَاهُ،
وَآكْسِبَاهُ، وَآنَاصِرَاهُ، وَآجَبَلَاهُ، وَنَحْوَ هَذَا يُتَعْتَعُ،
وَيُقَالُ: أَنْتَ كَذَلِكَ؟ أَنْتَ كَذَلِكَ؟. حم، ه ط ب، عَنْ
أَبِي مُوسَى.»

el-Meyyitü yuazzebü bi-bükâi'l-hayyi izâ kâlû vâ adudâhu vâ kesebâhu vâ nâsirâhu vâ cebellâhu ve nahve hâzâ yete'atta'u ve yükâlû ente ke-zâlike ente ke-zâlike?

Bunlar gibi birçok şeyleri söylüyorlardır.

el-Meyyitü yuazzebü. “Meyyit, ölü azaplanıyor, rahatsız oluyor, mütezzî oluyor.”
Bi-bükâi’l-hayyi. “Arkasından dirilerin ağlamasından dolayı.”

Arkasından diriler ister kendisine ait evlâdı olsun, gerek başkaları olsun bunlardan da ağlayanlardan dolayı muazzep oluyor.

Ne gibi?

Vâ adudâh. “Ah benim babam gitti, artık bundan sonra bize kim bakacak, bize kim getirecek. Vay bize kim yardım edecek, vay bizi kim evinde barındıracak?” gibi böyle sıralıyor.

Bunların hiçbirisi [caiz değil.] Çünkü biliyorsunuz ki hepimizin gözünün önünde. Babalar ölüyor çocukları yetim kalıyor fakat herkesten daha iyi yetişiyorlar. Etraftan yardım görüyorlar, Allahu Teâlâ kalpleri çeviriyor bir şeyler yapıyor. Onlar da yetişip çıkıyorlar ortaya. Binâenaleyh bağırma çağırmaya hiç de lüzum yok.

Yete’atta’u ve yükâlü ente ke-zâlike ente ke-zâlike. “Bir melek de oradan diyor ki; ‘Sen de öleceksin, bağırma!’ Sen de ölecek-

sin, yarın bunun hâli senin başına da gelecek.” diyor.

Hiç boşu boşuna ne feryat ediyorsun?

«الْمَيِّتُ يُنْضَحُ عَلَيْهِ الْحَمِيمُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ. الْبِزَّارُ،
عَنْ أَبِي بَكْرٍ»

el-Meyyitü yündahu aleyhi'l-hamîmü bi-bükâi'l-hayyi.

Bak bunlar ayrı ayrı hadisler, ayrı ayrı raviler tarafından zikredilmiş.

el-Meyyitü yündahu aleyhi. “Meyyitin üzerine dökülür.” *el-Hamîm.* “Kızgın sular.”

Hamîm, hamamdan. Hani bizim kaynarca hamamlarının, hamam deyişlerinin sebebi kaynar sular vardır. Kudretten geliyorlar ya o kaynar sular. O kaynar sular bazı 80 derecesinde, 90 derecesinde, 100 derece olanları var. İnsan içine tahammül edip de giremez.

İşte bu *hamîm* olan kaynar sular, vaktiyle evlatlarına nasihat etmediğinden dolayı, o meyyitin üzerine dökülecek. Nasihat etmediğinden dolayı, onlara bunun lüzumunu bil-dirmediklerinden dolayı.

Şimdi bakınız yine burada;

«الْمَيِّتُ يُبْعَثُ فِي ثِيَابِهِ الَّتِي يَمُوتُ فِيهَا. د، ح،

ك، ض، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.»

el-Meyyitü yüb'asü fî siyâbihi'l-letî yemûtü fîhâ.

el-Meyyitü yüb'asü. "Meyyit ba's olunur."

Kıyamette ba's olunacağız ya. Yeniden dünyaya çıkacağız, hayata kavuşacağız. İkinci bir hayat diyorlar ona: *Ve'l-ba'sü ba'de'l-mevti.*

Bu üzerinde çok incelikle durulması lazım olan bir şey. *Lâ ilahe illallah* demesi kolay. Fakat öldükten sonra dirilecek deyince akıllar bayağı bir duraklıyor bazen.

"Nasıl oluyor yahu?" diyor, "Ben orada çürüyeceğim, toz olacağım. Orası sürülecek tarla olacak, şu olacak bu olacak. Sonra ben nasıl olacağım da yine dirileceğim?" diyor, kudret-i ilahiye de şüpheye düşüyor.

Canım senin ana rahminden şu dünyaya gelişin nasıl oldu, hiç bunu tetkik etmiyor musun?

Şu ana rahminden dünyaya gelişin ne şekilde oldu, bunu hiç bir tetkik etmiyor musun?

Bu kuvvetin sahibi olan Allahu *celle ve alâ'*ya güç müdür ki yok olan bir şeyi bir daha yapamasın?

Bugün bir tayyare düşüyor, bir vapur, bir zırhlı gemi batıyor. Fakat bir daha âlâsını insan yapabiliyor da, daha âlâsını insan yapabiliyor da Allahu *celle ve alâ'*ya onu tekrar yapmak güç müdür yahu?

Şu hayatı bize bahşeden, şu varlıkları bize bahşeden Allah Teâlâ'ya?

Onun için ölümden sonraki hayata imanı güzel yapmak lazım. O muhakkak dirileceğiz. Onun için diyor ki;

el-Meyyitü yüb'asü. "Meyyit ölmüş, çürümüş, toprak olmuş [olsa da tekrar dirilecek]."

Bu tabi Yasin'de de okuyorsunuz ya.

﴿قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾

Kul yuhyîhâ ellezî enşeehâ evvele mer-ratin² diyor.

² 36/Yâsîn, 79

Çünkü ölümden sonra ba's olunacak diyor Efendimiz. Geldi adam, kemiği getirmiş, çürümüş bir kemiği böyle sıkıyor, toz halinde döküyor,

"Bu mu dirilecek?" diyor.

"Bu toz olan mı dirilecek?"

İnanamıyor gâvur.

Kul. "De ki Habibim!" *Yuhyîhâ ellezî en-şeehâ evvele merratin.* "Onu ilk evvel yapan Allah yine sonradan yapacak onu işte!"

Nasıl yapacak?

Hangi işine aklımız eriyor ki bu işine aklımıza ersin?

Kudret O'nun. Binâenaleyh;

el-Meyyitü yüb'asü fî siyâbihi'l-letî yemûtü fîhâ. "[Meyyit] hangi elbise ile gömüldü ise o elbiseyle haşrolunacak, ba's olunacak."

Şimdi diyorlar ki;

"Kefen elbette çürüyecek. Kefen hiç çürümeden olur mu? 100 sene de çürümese, 1000 sene de çürümese en nihayet yine çürüyecek. E o kefen ne olacak, nereden gelecek?"

E o kemikleri yapan, o eti yapan Allah o esvabı da yapacak.

Ama diyor ki;

“Buradaki manâ o değil. O esvap değil. Buradaki manâ herkes ölürken hangi amel üzerine öldüyse o ameli üzerine haşrolunacak.” diyor.

Lâ ilahe illallah.

Şimdi bunun evveli de var, hangi amel üzerine yaşıyorsan o amel üzerine öleceksin. Yaşayış hayatın nasılsa, hangi tarzda yaşıyorsan ölümün de o tarzda öyle olacaktır. Nasıl öldüysen, hangi amel üzerine öldüysen o amel üzerine de haşrolunacaksınız.

İmanla yaşadıysan imanla öleceğini ben sana şهادet ederim. Eğer iman ile öldüysen imanlılar ile beraber haşrolunacaksınız, ba’s olunacaksınız.

Peygamberimizin *livâülhamd* sancağı altında toplanacağız inşaallah.

Onun için;

el-Meyyitü yüb’asü fî siyâbihi’l-letî yemûtü fihâ yânî el-âmâl kemâ kîle temûtûne kemâ te’îşûne. “Nasıl yaşıyorsan ölümün öyle olacaktır. Nasıl öldüysen öyle haşrolunacaksınız, ba’s olunacaksınız.”

Allahu *celle ve alâ* cümlemizi affetsin, gafletten muhafaza etsin kurtarsın. Hayatı-

mızı bize vermiş muvaffak bir hayattır. Bu hayatı dünyaya değil dünyanın arkasında olan âhireti kazanmak için de harcamayı ganimet bilen kullarından eylesin.

Bir tane daha var, onu da okuyalım.

«النَّادِمُ يَنْتَظِرُ الرَّحْمَةَ، وَالْمُعْجَبُ يَنْتَظِرُ
الْمَقْتِ، وَكُلُّ عَامِلٍ سَيَقْدُمُ عَلَى مَا أَسْلَفَ عِنْدَ
مَوْتِهِ، فَإِنَّ مَلَكَ الْأَعْمَالِ بِخَوَاتِمِهَا، وَاللَّيْلُ وَالنَّهَارُ
مَطِيَّتَانِ، فَارْكَبُوهُمَا بَلَاغًا إِلَى الْآخِرَةِ، وَإِيَّاكُمْ
وَالتَّسْوِيفَ بِالتَّوْبَةِ، وَالْغِرَّةَ بِحِلْمِ اللَّهِ، وَاعْلَمُوا أَنَّ
الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ.
﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ (7) وَمَنْ يَعْمَلْ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (8). الثَّقَفِيُّ، وَأَبُو الْقَاسِمِ، عَنِ

ابن عَبَّاسٍ.

*en-Nâdimü yenteziru'r-rahmetü ve'l-
mu'cibü yenteziru'l-makte ve küllü âmilin
se-yakdimü alâ mâ eslefe inde mevtihi fe-
inne milâke'l-a'mâli bi-havâtimihâ ve'l-leylü
ve'n-nehâru matiyetâni fe'rkebûhümâ*

*belâğan ile'l-âhirati ve iyyâküm ve't-tesvîfe
bi't-tevbete ve'l-ğirrate bi-hillillâhî
va'lemû enne'l-cennete ve'n-nâra ekrabü ilâ
ehadiküm min şirâki na'lihi fe men ya'mel
miskâle zerratin hayran yerahu ve men
ya'mel miskâle zerratin şerran yerahu.*

en-Nâdimü. “Pişman olan.”

Bir kabahat etti, bir kabahat yaptı fakat pişman oldu, “Neden yaptım ben bunu?” dedi. Beşeriyet, hatadan salim değil insan. Yaptı hatayı, arkasından nâdim oldu. İşte bu nedamet dolayısıyla o insan tâibtir. Estağfirullah demese de, tevbe yâ Rabbi demese de o nedamet, o pişmanlık tevbesi yerine geçer ve onun için rahmet-i ilahiyeye intizar vardır.

Ve'l-mu'cibü.

Şimdi kendini beğenen yukarıda geçti ya, helak üç şey dedi. Birisi kendini beğenmesi.

Ve'l-mu'cibü. “Bu kendini beğenenler de.” *Yenteziru'l-makte.* “Onlar da şekavete ve haktan uzak olmaya layık olurlar.” *Ve küllü âmilin se-yakdimü alâ mâ eslefe inde mev-tihi.* ‘Herkes yaptığına kavuşacaktır.’”

Herkes hayatında yaptığı neyse ona kavuşacak. Hatta şunu şöyle tasvir ediyorlar. Şimdi insan sekerât-ı mevt diyorlar ya. O

ölüm hali geliyor. O ölüm hali gelirken dikkat ediniz, korkmayınız. Mevtalar mesela ölüm halinde gözünü şöyle bir diker. Bir noktaya diker, diktiği vakitte onun karşısında sinema perdeleri açılmıştır. Sinema perdeleri açılmıştır hayatı gözünün önünde oynar böyle. Ta ilk devresinden son devresine kadar bütün hayatı gözünün önünden bir sinema perdesi gibi geçer. Gözünü dikmiştir artık oradan ayıramazsın sen onu.

O bakıyor o hâline, nedamet, pişmanlık, ne dersin de artık hepsi gözünün önünde. “Ah neden ben bunları yaptım!” diyerekten [pişmanlık duyar] ama sırası geçti artık. Firavun suda boğuluyor, “Musa'nın iman ettiği Allah'a ben de inandım.” dedi.

Bazıları firavun iman etti dediler.

Hayır! Çünkü sekerat halindeki iman makbul değildir. O artık geçti elden fırsat. O iman makbul iman değildir. Onun için firavunun imanı katiyen iman değildir.

Binâenaleyh herkes yaptıklarına mülaki olacak yani kavuşacaktır. Hayırlar yaptıysan karşına hayırların çıkacak, iyilikler yaptıysan iyiliklerin çıkacak, kötülükler yaptıysan kötü-

lüklerin çıkacak karşına. Buna çok dikkat etmek lazım ve bunu prensip edinmek lazım.

Evet insan bir an için belki yaramaz bir insandır ama sonra tevbe etmiş, nedamet etmiş iyiliğe dönmüştür. Binâenaleyh kalp kırmaktan, gönül yıkmaktan son derece sakıncıdır. Gönül sırça bir saraydır. Sırça kırıldığı vakitte nasıl tamiri mümkün değilse, gönüllerin de tamiri mümkün değildir; elini de öpsen ayağını da öpsen para etmez. Gönül kırılmıştır bir kere. O el öpmekle ayak öpmekle o olmaz. Binâenaleyh gönlü kırmamaya çalış. Bu gönül kırması en çok kendini beğenmekten ileri gelir. Varlıklarına güvenir, kuvvetine güvenir, karşısındakini hiçe sayar. Hiçe sayması dolayısıyla elinden gelen her şeyi yapmaya çalışır ki, gözünü yumarken o da onun karşısına çıkacaktır.

f. Bütün Amellerin Kıvamı Sonrasdır

Fe-inne milâke'l-a'mâli bi-havâtimihâ.

Buna dikkat edin bak!

“Bütün amellerin kıvamı sonrasdır, havâtim. Son nefestedir.”

Son zamanın nasıl geçiyor bakalım?

Gençliğin geçti, son zamanlarında nasılsın?

O gençlikteki ibâdât u tâatlarını, hayr u hasenâtlarını devam ettirebiliyor musun, yoksa ihtiyarladığın vakitte bunları bırakı mı verdin?

Havâtım. “Tüm şeyler buna bağlıdır.”

Bak ne güzel!

Ve'l-leylü ve'n-nehâru. “Gece ile gündüz.” *Matiyetâni.* “Onlar bizim bineklerimizdir.”

Bu gece ile gündüz bizim bineklerimizdir. Biz bu gece ile gündüzden istifade edeceğiz. Gündüzün gündüz ibadetlerini yapacağız, geceleri de gece ibadetlerini yapacağız.

Fe'rkebûhümâ belâğan ile'l-âhirati. “Bunlar sizin bineklerinizdir. Siz bu bineklerle âhirete ulaşmak için elinizden ne geliyorsa onu yapın.”

Ve iyyâküm. “Sakının!”

Ve't-tesvîfe bi't-tevbete.

Şimdi benim gençliğim var dursun biraz da şu ihtiyarladığım vakitte bir tevbe ederim işleri hallederiz inşaallah. Şu gençlik şöyle bir gidiversin bakalım.

Ve iyyâküm. “Sakın ha!” *Ve't-tesvîfe bi't-tevbete.* “Bu gibi hareketlerden son derece sakının ve kaçın.”

Çünkü gençlikteki hayatının âhirete son devre kadar yaşayacağını kim bilir?

Belki biraz sonra Hz Azrail gelip alıp gidecektir seni!..

Ve'l-ğirrate bi-hillmillâhî.

Allah Gafûr'dur canım! Kerîm Allah, Rahîm Allah! İşte çok bol rahmeti yani. Şeytan bile Allah'ın rahmetine ümit bağlamış, o da bende affolunanların arasında olurum belki demiş. Şeytan da ümit ediyor yani.

Fakat Allahu Teâlâ'nın rahmetinden böyle bu kadar kendinizi aldatmayın, aldatmayın!”

Va'lemû. “İyi biliniz!” *Enne'l-cennete ve'n-nâra.* “Gerek cehennem gerek cennet.” *Akrabü ilâ ehadiküm min şirâki na'lihi.* “İkisi de size giydiğiniz ayakkabının tasmaından daha yakındır.”

Cennet ve cehennem, ikisi de. Size en yakın olan ayakkabınız var ya, o ayakkabının taksması burada, orada o zaman onlar giyiliyormuş. O tasma dediğimiz şeyden size daha yakındır.

Binâenaleyh zerre diye ufacık bir şeye zerreye diyorlar.

Fe-men ya'mel miskâle zerratin hayran.

“Kim ki zerre miktar da o ufacık bir zerre, hayır yapsan.” *Yerahû*. “O yaptığı hayrı görecek.”

O yaptığı hayrı görecek.

Ve men ya'mel miskâle zerratin şerran.

“Ufacık bir de şer yapmış.”

Hayran, şerran.

“Hayır yaptıysa onu görecek.” *Şerran yerahu*. “Şer yaptıysa o şerrini de görecek.”

Onun için diyor ki;

النَّدَمُ تَوْبَةٌ. حَبُّ قَطِّ هَبْكَ ضَعْفٌ عَنْ أَنْسٍ، حَمٌّ خَفِيٌّ
"تَارِيخِهِ" عَهْدُ حَبِّكَ حَلُّ هَبِّ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، كَرِ
طَبُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَجَابِرٍ.

en-Nedmü tevbetün.

Yukarıda dedi ya *en-nâdimü*, nâdim olan Allah'ın rahmetini intizar eder.

en-Nedmü tevbetün. “Nedametin kendisi asıl tevbedir.”

Bu içeriden nedamet gelmedikçe dil estâğfirullah demiş, bir daha yapmayacağım demiş, kıymeti yok. Asıl hüner içeriden pişmanlık gelip de ondan vazgeçmektir.

«النَّاسُ يَعْمَلُونَ بِالْخَيْرِ، وَإِنَّمَا يُعْطُونَ أَجْرَهُمْ عَلَى
قَدْرِ عُقُولِهِمْ. أَبُو الشَّيْخِ، عَنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ
أَبِيهِ.»

*en-Nâsü ya'melüne bi'l-hayri ve innemâ
yu'tavne ücverahüm alâ kadri ukûlihim.*

*en-Nâsü ya'melüne bi'l-hayri. "İnsanlar
hayırları işlerler."*

*Ve innemâ yu'tavne ücverahüm alâ kadri
ukûlihim.*

Bak şimdi buraya!

Demin Âdem *aleyhisselam* akli istedi,
iman da ona takıldı. Şimdi diyor ki;

"İnsanlar hayır yaparlar ama akılları ka-
dar sevap alırlar."

İki kişi namaza durmuşlar, ikisi de aynı
Kur'an okuyor, ikisi de aynı namazı kılıyorlar
fakat birinin sevabı çok üstün birinin sevabı
çok zayıf.

Niçin?

Akıllarına göre.

Bunu da okuyalım.

«النَّاسُ رَجُلَانِ: عَالِمٌ وَمُتَعَلِّمٌ. هُمَا فِي الْأَجْرِ سَوَاءٌ،

وَلَا خَيْرَ فِيمَا بَيْنَهُمَا مِنَ النَّاسِ. طس، عَنِ ابْنِ

مَسْعُودٍ.»

en-Nâsü raculâni âlimün ve müteallimün hümâ fi'l-ecri sevâün ve lâ hayra fîmâ beynehümâ mine'n-nâsi.

Şu Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in tebliğine bakın!

g. Bütün İnsanlar İki Kişiden İbarettir

en-Nâsü. “Bütün insanlar.” *Raculâni.* “İki kişiden ibarettir.”

Bütün insanlar iki kişiden ibarettir.

Âlimün. “Birisi öğrenmiş.” *Ve müteallimün.* “İkincisi de öğrenen.”

İnsanlar şu iki şeyden ibarettir; ya öğrencidir ya öğrenendir, ya öğrenmiştir ya öğrencidir. Öğrenci değilsen öğretemezsen de arada kaldın.

Onun için;

en-Nâsü raculâni âlimün ve müteallimün. “Cenâb-ı Peygamber insanları ikiye bölmüş; ya âlimdir ya öğrenci, ya öğrenmiş ya öğrenmeye çalışıyor. Ondaki gayrisin da

hayır yoktur.” *Ve lâ hayra fîmâ beynehümâ mine'n-nâsi.* “Arasında olan diğer insanlarda hayır yok.” demiş.

Şunu da okuyacağım;

«النَّاسُ سِوَاءٌ كَأَسْنَانِ الْمُشْطِ، وَإِنَّمَا يَتَفَاضِلُونَ
بِالْعِبَادَةِ؛ وَلَا تَصْحَبَنَّ أَحَدًا لَا يَرَى لَكَ مِنَ الْفَضْلِ
مِثْلَ مَا تَرَى لَهُ. ابْنُ لَالٍ، عَنِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ.»

en-Nâsü sevâün ke-esnâni'l-muşti ve in-nemâ yetefâdalûne bi'l-ibâdeti ve lâ tasha-benne ehaden lâ yerâ leke mine'l-fadli misle mâ terâ lehû.

en-Nâsü sevâün. “İnsanlar müsavidir.”

Ke-esnâni'l-muşti.

Muşt kelimesini bundan belki 10 sene evvel mi 15 sene evvel mi, İsmail Hakkı Efendi, bizim Fatih müftüsü diyanet reisi olmuştu. O diyanet reisliği esnasında böyle bir, bir yerde konuşma yapmış; “İnsanlar tarakların dişleri gibi müsavidir.” [demiş.] Bunu insanlar dillerine doladılar. Bazı gazetecilerin de diline düştü;

“Vay! Nasıl laf bu?” dediler.

“Öyle mi olur, insanlar hiçbir olur mu?” dediler.

Canım mahluk Allah'ındır yahu. Allah'ın mahlukudur bu.

Allah'ın mahluku olduktan sonra artık senin, “Ben üstünüm, ben bilginim!” demeye ne hakkın var?

en-Nâsü. Nâs denince bütün insanlar yani. Yahudisi de içinde çingenesi de içinde.

en-Nâsü. “Bütün insanlar.” *Sevâün.* “Birdir yahu!” *Ke-esnâni'l-muşti.* “Tarağın dişleri nasıl bir, onun gibi bunlar da birdir.” *Ve in-nemâ yetefâdalûne bi'l-ibâdeti.* “Ancak iman ve ibadet ile ayrılır insanlar.”

Yoksa senin şununla bununla üstünlük taslamaya hiç hakkın yoktur. Ancak bir ibadet!

Ve lâ tashabenne ehaden lâ yerâ leke mine'l-fadli misle mâ terâ lehû.

Orada yukarıda bir ders geçti galiba, biz birbirimize daima hüsn ü zan etmek mecburiyetindeyiz. Hüsn ü zan eder de birbirimize hürmet gösterirsek, hürmet gösterirsek, “Bunu seviyorum, hürmete şayandır bu adam.” [diyerekten] hürmet ediyor. Fakat o adam ki seni hiç sayıyor ve bu ne olacak diyor.

“O adamlarla sohbet etme.” diyor. “Sohbet ettiğin adam senin kadr u kıymetini bilen bir adamsa onunla sohbet et. Eğer senin kadr u kıymetini bilmiyor, sana kadir kıymet vermiyorsa o adamın dünya onun olsa ona iltifat etme.”

Dünyada olsun onun varsın, iltifat etme.

Şurada bir tanecik daha varmış. Bu da bu şeyine ait, onu da okuyalım.

«النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تَقَامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ، وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ. ش، حم،
م، عَنْ أَبِي مَالِكٍ.»

en-Nâihatü izâ lem tetüb kable mevtihâ tükâmü yevme'l-kıyâmeti ve aleyhâ sirbâlün min katirânin ve dira'un cerabin.

en-Nâihatü. “Bu ölenler için ağlayanlar, feryad u figan edenler, üstlerini başlarını yırtanlar.” *İzâ lem tetüb mevtihâ.* ‘Tevbe edemedi, o haliyle ölüm geldi yakaladı kendisini.” *Tükâmü yevme'l-kıyâmeti.* “Kıyamet gününde o haşrolunur.” *Ve aleyhâ sirbâlün min katirânin.* “Ona, ‘Senin o dünyadaki feryad ü figanın cezası’ diyerekten cehennemin

katran denilen ateşlerinden bir gömlek giydirilir.” *Ve dira’un cerabin.* “Bir de gömlek giydirilir ki yine kalkancıların zırhlılarını giydikleri gibi, insanların giydikleri kamis mıydı ne. O uyuzların kaşındığı gibi kaşındırmak suretiyle seni rahatsız edecek.”Öyle bir gömlek giydirecekler ki kaşına kaşına kendi kendini harap edecek. Ve öteki de yakmak suretiyle harap edecektir. Sebebi de Allah’ın takdirine razı olmadı, feryad ü figan ile ortalığı alt üst etti. Onun cezası olaraktan da bu hal ona *mukabele-i bi’l-misil* olaraktan. Tevbe etmediği takdirde ama. Tevbe ederse Allah dokunmuyor. Allah cümlemizi affetsin. Tefikati samadaniyesine mazhar eylesin. Şu hayatı dünyada şu günlerimizin kıymetini bilerekten onları ibâdât u tâatlere harcamak nasibi müyesser eylesin. Son nefeste de hüsn ü hatimelerle Cenâb-ı Hakk’a kavuşmak nasip etsin.

Mehmed Zahid KOTKU

[Bütün HADİS DERSLERİ’ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

